

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України
«Про внесення змін до статті 615 Кримінального процесуального кодексу
України щодо забезпечення своєчасного судового розгляду
в умовах воєнного стану»
(далі – проект Закону)

Мета: проект Закону розроблений для забезпечення своєчасного судового розгляду в умовах воєнного стану.

1. Підстава розроблення проекту Закону.

Указом Президента України №64 від 24.02.2022, затвердженим Законом України від 24.02.2022 № 2102-ІХ, у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України, Закону України "Про правовий режим воєнного стану" із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні був введений воєнний стан.

Воєнний стан регулярно продовжується, у зв'язку з тим, що агресія проти нашої країни триває.

Відповідно до статті 12-2 Закону України "Про правовий режим воєнного стану" повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені. Тобто суди зобов'язані працювати та відправляти правосуддя.

Водночас агресор цілеспрямовано нищить українську інфраструктуру, завдає удари по цивільних та енергетичних об'єктах, що вже призвело до запровадження операторами ринку електроенергії стабілізаційних відключень, які торкаються у тому числі судів.

Здійснення правосуддя безпосередньо не залежить від наявності у суді електроенергії, інтернет-зв'язку тощо, а їх відсутність не мала би суттєво впливати на хід судового розгляду. Проте, проблема криється у окремих положеннях Кримінального процесуального кодексу України, які вимагають від суду здійснювати повне фіксування ходу судового засідання технічними засобами, що в умовах відсутності електроенергії та відсутності інтернет-зв'язку стає неможливим (стаття 107 КПК України).

Крім того, відсутність відповідного технічного запису судового засідання є безумною підставою для скасування судового рішення (статті 412 КПК України).

Це призводить до безальтернативного оголошення перерв у судових засіданнях та навіть до їх відкладення, навіть у випадках коли суди об'єктивно мають можливість їх провести.

Крім того, в умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту вироку суд має право обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту вироку в день його проголошення. Натомість суд не може здійснити такі дії у разі складання інших судових рішень – ухвал, постанов, що є суттєвим недоліком.

Також у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19), КПК містив положення про те, що у разі неможливості у визначений цим Кодексом строк суддею (колегією суддів) розглянути клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою (крім клопотання, поданого на розгляд до Вищого антикорупційного суду), таке клопотання могло бути передано на розгляд до іншого судді, визначеного в порядку, встановленому частиною третьою статті 35 цього Кодексу, або розглянуто головуючим, а за його відсутності - іншим суддею зі складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально, або могло бути передано для розгляду до іншого суду в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції або до суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів в порядку, передбаченому абзацом другим цієї частини.

В умовах дії воєнного стану обставини, що можуть завадити судді розглянути клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу у визначений цим Кодексом строк є не менш серйозними, ніж вони були під час поширення на території України коронавірусної хвороби (COVID-19).

2. Обґрунтування потреби прийняття проекту Закону.

Вищезазначені обставини вимагають невідкладеного вирішення.

Відсутність електроенергії, вихід з ладу обладнання або комп'ютерних програм та неможливість внаслідок цього здійснювати повне фіксування судового засідання не може бути безумовною підставою для перерви у такому судовому засіданні чи його відкладенні, коли суд об'єктивно має можливість його провести. У вищезазначених умовах це також не може бути безумовною підставою для скасування судового рішення. Тому з метою безперешкодного здійснення правосуддя, на особливий період вбачається доцільним надати суду альтернативні інструменти для фіксації ходу судових засідань.

Доцільно також надати судді, слідчому судді право в умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту будь-якого судового рішення, а не тільки вироку, обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту такого судового рішення в день його проголошення.

Доцільно також передбачити, що в умовах воєнного стану у разі неможливості у визначений КПК строк суддею (колегією суддів) розглянути клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу (крім клопотання, поданого на розгляд до ВАКС), таке клопотання може бути передано на розгляд до іншого судді, визначеного в порядку, встановленому частиною третьою статті 35 КПК, або розглянуто головуючим, а за його відсутності - іншим суддею зі складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально, або може бути передано для розгляду до іншого суду в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції або до суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів.

3. Суть проекту Закону.

Проектом Закону запропоновано доповнити КПК України положеннями про те, що в умовах воєнного стану у разі знеструмлення електромережі суду або

відсутності доступу до мережі Інтернет, на час дії таких обставин фіксування судового засідання, а також розгляду питань слідчим суддею може здійснюватися за ініціативою слідчого судді, суду відповідно (якщо є згода всіх учасників розгляду, які з'явилися в судовому засіданні) за допомогою журналу судового засідання, який веде секретар судового засідання та в якому відображаються істотні моменти розгляду справи в тій послідовності, в якій вони мали місце в судовому засіданні, а саме:

- 1) рік, місяць, число і місце судового засідання;
- 2) час початку судового засідання;
- 3) назва суду, який розглядає справу, прізвище та ініціали судді (суддів), слідчого судді, секретаря судового засідання;
- 4) справа, що розглядається, повна і точна назва учасників процесу;
- 5) відомості про явку учасників судового процесу або їх неявку, причини відсутності та про вручення їм судових повісток;
- 6) дані про особу підозрюваного, обвинуваченого;
- 7) дані про роз'яснення підозрюваному, обвинуваченому та іншим учасникам судового процесу їх прав та обов'язків;
- 8) ухвали суду, слідчого судді, у тому числі прийняті без виходу до нарадчої кімнати, постанови суду;
- 9) розпорядження головуєчого і дії суду, слідчого судді, в тому порядку, в якому вони відбувались;
- 10) клопотання і заяви учасників судового процесу;
- 11) докладний зміст записаних у першій особі показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідків, пояснень спеціалістів, відповідей експерта на усні запитання;
- 12) послідовність і короткий зміст судових дебатів;
- 13) короткий зміст останнього слова підозрюваного, обвинуваченого;
- 14) відомості про проголошення вироку та роз'яснення порядку і строку його оскарження, роз'яснення права та строку на ознайомлення з журналом судового засідання, подачу на нього зауважень;
- 15) час закінчення судового засідання у справі;
- 16) інші відомості, визначені Кодексом.

Такий журнал судового засідання складається секретарем судового засідання впродовж п'яти днів з дня закінчення судового засідання. У виняткових випадках під час розгляду особливо складних справ, якщо складання журналу вимагає значного часу, його складання може бути здійснено впродовж десяти днів після закінчення судового засідання.

Учасники кримінального провадження мають право ознайомитися з таким журналом судового засідання та впродовж трьох днів з дня його складання подавати свої письмові зауваження щодо неповноти або неправильності його змісту, які долучаються до матеріалів кримінального провадження.

У випадках фіксування ходу судового засідання письмово у журналі судового засідання, як виключення:

не підлягають застосуванню положення статей 27, 107 та 343 КПК України, в частині повного фіксування судового засідання за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів;

не підлягають застосуванню положення пункту 4 частини третьої статті 87 цього Кодексу щодо наслідків винесення слідчим суддею ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи без проведення повної технічної фіксації засідання;

відсутність у матеріалах провадження технічного носія інформації не є підставою для скасування судового рішення відповідно до пункту 7 частини другої статті 412 КПК України, за умови наявності у матеріалах справи журналу судового засідання.

Пропонується передбачити, що в умовах дії воєнного стану після складання та підписання повного тексту судового рішення суд, слідчий суддя має право обмежитися проголошенням його резолютивної частини з обов'язковим врученням учасникам судового провадження повного тексту судового рішення в день його проголошення.

Також пропонується встановити, що в умовах воєнного стану у разі неможливості у визначений КПК строк суддею (колегією суддів) розглянути клопотання про обрання або продовження запобіжного заходу (крім клопотання, поданого на розгляд до Вищого антикорупційного суду), таке клопотання може бути передано на розгляд до іншого судді, визначеного в порядку, встановленому частиною третьою статті 35 КПК, або розглянуто головуючим, а за його відсутності - іншим суддею зі складу колегії суддів, якщо справа розглядається колегіально, або може бути передано для розгляду до іншого суду в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції або до суду в межах юрисдикції різних апеляційних судів.

4. Правові аспекти.

Основними нормативно-правовими актами в цій сфері правового регулювання є: Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування.

Законопроект є збалансованим та не потребує додаткових витрат з бюджету.

6. Запобігання дискримінації.

У проекті Закону відсутні положення, які містять ознаки дискримінації.

7. Запобігання корупції.

У проекті Закону відсутні правила і процедури, які мають ризики вчинення корупційних правопорушень.

Проект Закону не потребує проведення антикорупційної експертизи.

8. Прогноз результатів

Реалізація проекту Закону забезпечить своєчасний судовий розгляд в умовах воєнного стану.

